

जाहीरातीचे दर.

सालील पत्त्यावर चोक्शी करावी.

च्यवरथापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ५.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी
रु. ४
(त्याल हॅसिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ७

पुणे, बुधवार, तारीख २९ जानेवारी, १९४१

अंक ५

सर्व तऱ्हेची कापड छपाई व रंगाई (Calico Printing and Dyeing) करणारा कारखाना.

‘पायोनियर डाइंग हाऊस’

कोचाचें कापड (Casement cloth), दाराचे पडदे, देवाल कन्वर इ. टिकाऊ रंगाचे, स्वदेशी तयार मिळतात. कारखाना:—
मिकारदास मारुती रोड, दातेवाडी, पुणे.डॉ. एन. आर. राजोपाध्ये
यांचेॲसर्जेंट ऑर पौष्टिक फिल्स च्या. किंमत ११ आ. फक्त
सोल एजंट: “वेलणकर वनौषधालय”, तुळशीवाग रस्ता, पुणे.
एजन्सी देणे आहे. एक आण्याचा रू५ पाठवून विचारवे.

देशी औषधें तयार करणारा

महाराष्ट्रातील प्रमुख कारखाना

पंहु, (अंनिमिया) व सर्व प्रकारच्या आजारांनंतर येणाऱ्या

अशक्ततेवर

रक्तवर्धक

वापरा.

सर्वत्र मिळतें.

—: केंद्रे :—

पुणे, मुंबई, उमरावती, नागपूर, सांगली,
कोल्हापूर, हुबळी.

आयुर्वेद रसशाळा

पुणे, लि. पुणे ४.

डॉ. एन. आर. राजोपाध्ये यांचे खास

देखरेखीखाली चाललेले

“वेलणकर वनौषधालय”

येथे सर्व तऱ्हेच्या वनस्पति व सिद्धोषधी मिळतील. १ पेशापासून
ते सिद्धोषधीपर्यंत मिळण्याचे हे पुण्यातील पहिलेच दुकान होय. येथे
रोगी तपासून औषध देण्याचीही सोय आहे. दम्यावर दर रविवारी
सकाळी मोफत औषध दिले जाते.

उपदण्याची वेळ:—सकाळी ८।। ते १२ व दुपारी ३।। ते ८ पर्यंत.

पत्ता: “वेलणकर वनौषधालय” तुळशीवाग रस्ता, पुणे.

६ वा आठवडा

खऱ्या करमणुकीचा आनंद देणारा

नवयुगचा मराठी बोलपट

लग्न पहावं

करून

दिग्दर्शक : विनायक

भूमिका : दामुअण्णा मालवणकर

मि न व्हा - पुणे

विविध माहिती

भाताच्या पिकाचे उत्पादन

पिकांच्या बाटीस नैट्रोजन, फॉस्फोरस व पोटॅश हीं तीन द्रव्ये मुख्यतः लागतात. तांदळाचे पिकास पहिलीं दोन द्रव्ये पुरेशीं होतात.

स्पेनला ब्रिटिश मन्हाचा पुरवठा

ग्रेट ब्रिटन व स्पेन ह्यांचेमध्यें नुकताच एक करार झाला आहे, त्या अन्वये ग्रेट ब्रिटननें स्पेनला आपला कॅनडामधील गहू देण्याचें मान्य केलें आहे. स्पेननें हा गहू स्वतःच्या आगबोटेंतून न्यावयाचा आहे.

स्पेनला जर्मन कागदाचा पुरवठा

“ जर्मनी व स्पेन ह्यांचेमध्यें एक व्यापारी करार झाला आहे. जर्मनीनें स्पेनला ५० लक्ष मार्क्स किंमतीचा कागद व कागदाचा रांचा वावयाचा आहे.

टाकसाळीचें काम

नाण्यांस असलेली वाढती मागणी पुरी करण्याकरितां मुंबई येथील टाकसाळ दररोज २० तास चालू आहे. युद्धास प्रारंभ झाल्यापासून चिखर नाण्यांस मागणी अतिशय वाढली आहे.

८०० पदवीधरांपैकी ४०५ एलएल. बी.

मुंबई विश्वविद्यालयाच्या पदवीदान समारंभ गेल्या शनिवारी झाला, त्यावेळीं ८०० पदवीधरांस त्यांच्या पदव्या देण्यांत आल्या. ह्या ८०० पैकीं ४०५ एलएल. बी. आहेत.

व्हॅकिटें

संयुक्त प्रांतास युद्ध खान्यासाठी ६०,००० व्हॅकिटांची ऑर्डर मिळाली आहे. संयुक्त प्रांतांतील विणकर दरमहा सुमारे २०,००० व्हॅकिटें तयार करतात.

हिंदुस्थानाकडे येणारे टपाल नष्ट

एटन, ब्रह्मदेश व हिंदुस्थान ह्याकडे पाठविण्यासाठी, ९ नोव्हेंबर ते १४ नोव्हेंबरचे दरम्यान ग्रेट ब्रिटनमध्ये पोस्टांत टाकलेले टपाल शत्रूच्या कारवाईमुळे नष्ट झाले आहे.

ऑस्ट्रेलियांतील कारखान्यांकरितां ब्रिटिश कामगार ऑस्ट्रेलियांत नेवे उद्योगधंदे स्थापन करण्याकरितां कार्यक्षम ब्रिटिश कामगार आणविण्यांत यावयाचे आहेत.

आय. सी. एस. च्या उमेदवारांच्या संख्येचे निबंधन

आय. सी. एस. ला बसणाऱ्या उमेदवारांची संख्या ह्यापुढें ३०० पेक्षा अधिक होऊं न्हिली जाणार नाही. ह्यापैकी २७५ उमेदवार वेगवेगळ्या प्रांतांस वाटून जातील. संयुक्त प्रांताच्या वाट्यास ५७ उमेदवार आले असून मद्रासला ५०, बंगालला ४५ व मुंबई प्रांतास २२ उमेदवार वाटणीस आले आहेत. प्रत्येक प्रांतांतील जर्जदारांपैकीं ठराविक उमेदवारांची निवड प्रांतिक कमिटीच्या करताल. ह्या कमिटीच्या सभासदांपैकी बहुसंख्य सरकारनिष्ठच असतील. ह्या नवीन योजनेमुळे स्पॅन्हा वाव कमी उरणा आहे.

कॉफीचा रूप

कॉफीचा दर माणशां वार्षिक रूप ग्रेट ब्रिटनमध्ये १ पौंड, जर्मनीत ६ पौंड, फ्रान्समध्ये १० पौंड, स्वीडनमध्ये १६ पौंड व ब्राझीलमध्ये २० पौंड होतो. जगातील कॉफीच्या एकूण साठ्यापैकी निम्म्यापेक्षा अधिक एकट्या ब्राझीलमध्येच आहेत.

बिड्यांवर जकात

ब्रह्मदेशांत आयात होणाऱ्या बिड्यांवर तेथील सरकार जकात बसविणार आहे. ह्याचा परिणाम मद्रासमधील बिड्यांच्या व्यापाऱ्यांवर होईल, कारण तेथून दरसाळ सुमारे १० लक्ष रुपयांच्या बिड्या ब्रह्मदेशाकडे जातात.

१ लक्ष टनांच्या आगबोटों

युद्धसमाप्तीनंतर उपयोगांत आणण्यासाठी ३ हजार उताक मावतील एवढ्या प्रत्येकी १ लक्ष टनांच्या आगबोटों बांधण्याची पूर्वतयारी अमेरिकेंत चालू आहे.

राणीछाप रुपये

ब्रिक्टोरिया राणीच्या छापाचे रुपये सरकारी तिजोऱ्यांत ३० सप्टेंबर १९४१ अखेर वेतले जातील, असें समजतें.

लोकसंख्या वाढविण्याची योजना

जपानची लोकसंख्या १९६० अखेर १० कोटी तरी करण्याचा जपानी मंत्रिमंडळाचा मानस आहे. त्या देशाची आजची लोकसंख्या ७ कोटी आहे. पुरुषाचे २५ व्या वर्षी व स्त्रीचे २१ व्या वर्षी लग्न व्हावें व प्रत्येक कुटुंबांत निदान ५ मुले असावीं ह्या दृष्टीनें विवाहांस व संततीस उतेजन देण्यांत येणार आहे व अविवाहितांवर कर बसविण्यांत येणार आहे.

“ मेहरवानी ” ची किंमत

तांतील मजकुरांत “ झूज ” (कृपा करून) हा शब्द घातल्यामुळे अमेरिकन लोकांस दरसाळ सुमारे ३० कोटी रुपये सचे अधिक येतो.

माल्टा

माल्टा हें बेट पूर्वी अनेक राष्ट्रांच्या मालकीचें होतें. कार्य-जिनिअन्स, ग्रीक्स, रोमन्स, गॉथ्स, स्पॅनिअर्ड्स, फ्रेंच, ह्या सर्वांनी त्यावर अंमल चालविलेला आहे. १८१४ सालीं तें ब्रिटिशांच्या ताब्यांत आलें, तें अजून ब्रिटिश मालकीचेंच आहे.

अमेरिकन मुलींची महत्त्वाकांक्षा

६०,००० अमेरिकन तरुण मुलींना प्रथम विचारून त्यांच्या मनाचा कल अंदाजला, त्यावेळीं असें आढळून आलें कीं, पूर्वी साधारणपणे प्रत्येक मुलीस नाटकान्त अगर सिनेमांत काम करून अथवा विमानोड्डान करून कीर्ती मिळवावी, असें वाटत असे, त्या ऐवजीं आतां विवाह करून चांगली नोकरी मिळवावी, प्रवास करावा अगर अभ्यास करावा असें तिला वाटूं लागलें आहे.

कलकत्त्याची वाढती लोकसंख्या

कलकत्ता शहराची प्रास्तविक स्वरूपाची शिरणगती करण्यांत आली तेव्हां त्यामधील लोकसंख्या १९३१ सालीं ११ लक्ष होती ती दहा वर्षांत १७ लक्ष पर्यंत वाढली असल्याचें आढळून आलें. घरांची संख्याहि त्याप्रमाणें वाढली आहे.

करवंद्यांस मासणी

नारळाच्या करवंद्याच्या राखेचा उपयोग विचारी वायुपासून संरक्षण होण्यासाठी वापरण्यांत येणाऱ्या सुसत्राणाचे बनावटीत क्रूरण्यांत येतो. ह्या मालास इंग्लंडमध्ये मोठी मागणी असून त्रावणकोर, म्हैसूर व मद्रासमधील एक कंपनी ह्यांचेकडून पुरी करण्यांत यावयाची आहे.

इटलीची पछिहाट

उत्तर आफ्रिकेंत लिबिया, इरिट्रिया व अँबिसिनीया ह्या प्रदेशांमध्ये इटालिअन फौजांची सारखी पछिहाट होत चालली आहे.

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ... ५०	६ औद्योगिकरणाशिवाय जग- पंढि अशाक्य ... ५५
२ हिंदी विमाव्यवसाय ... ५१	७ बँकेने चक परत केल्या- बद्दल मुकसानमागई ५५
३ मुंबई येथील सोन्या- चादीचा व्यापार ... ५२	८ मराठा चेंबरचे पत्रक ... ५६
४ कालव्यासातील वाढने क्षेत्र ५२	९ इतिहास व अर्थशास्त्र- विषयक संस्थेचा रौप्य- महोत्सव ... ५६
५ स्फुट-विचार ... ५३	१० विमा कंपन्यांचे सरकार- जवळीत विभाषित ... ५७
प्रेसिडेंट रुझवेल्ट ह्यांचा लोकशाहीचा पुरस्कार— मुंबईत भरलेली सहकारी कार्यकेंद्रांचा परिषद-सह- कारी परिषदेचे मुख्य उराव- हिदुस्थान सरकारचे नवे कर्ज	११ निवडक बाजारभाव ... ५८

अर्थ

बुधवार, ता. २९ जानेवारी, १९४१

हिंदी विमाव्यवसाय

हिंदी विमा कायद्यान्वये प्रत्येक विमा कंपनीस आपल्या व्यव-
हारासंबंधी माहितीचे तसे सुपरिटेंडेंट ऑफ इन्शुरन्सकडे पाठ-
वावे लागतात. १९३८ संशोधने तसे सुपरिटेंडेंटकडे १९३९
मध्ये जाऊन त्यावरून त्याने तयार केलेला रिपोर्ट मुक्तताच
प्रसिद्ध झाला आहे. त्यावरून असे दिसते की नवीन आयुर्विमा
कंपन्यांच्या स्थापनेस आता आळा बसलेला आहे. हिंदी आयु-
र्विमा कंपन्यांचे काम करे बाबत चालले आहे, हे सलील तका
दर्शवितो:—

वर्ष	नवीन काम		वर्षअखेर चालू काम		एकूण वार्षिक उत्पन्न	
	रु.	कोटि लक्ष	रु.	कोटि	रु.	कोटि लक्ष
१९२९	१७	२९	८२	४	९२	
१९३०	१६	५०	८९	५	४०	
१९३१	१७	७६	९८	५	८७	
१९३२	१९	६६	१०७	६	८८	
१९३३	२४	८३	११९	८	१५	
१९३४	२८	९२	१३७	८	२४	
१९३५	३२	८१	१५२	९	३३	
१९३६	३७	८०	१७५	११	३५	
१९३७	४१	७४	१९७	१२	०२	
१९३८	४६	६८	२१९	१४	१३	

विमा कंपनीचे उत्पन्न १०० रुपये आले असे मानले, तर ते
कोटून आले, ह्याची वर्गवारी येथे दिली आहे:—

वर्ष	विम्याचे हजे	व्याज, डिव्हिडेंड व भाडे	इतर बाबी
१९२९	७९.३	१९.५	१.२
१९३२	७५.३	१८.१	६.६
१९३५	७९.८	१७.२	३.०
१९३८	८१.४	१७.०	१.६

समजा, सर्व १०० रुपये झाले, तर त्याची वाटणी मुरुर्यतः
कशी झाली, हे सलील तका दर्शवितो:—

वर्ष	क्लेम्स	व्यवस्थेचा	डिव्हिडेंड	विमा-स्वाती
		सर्व		फंडांत वाढ
१९२९	३३.२	२४.०	५	३१.९
१९३२	२९.५	२१.६	४	३८.२
१९३५	३०.१	२४.८	५	३७.४
१९३८	३८.५	२५.८	७	३८.६

सर्व विमा कंपन्यांचा एकूण लाइफ फंड १९२९ मध्ये १८३
कोटि रुपये होता, तो १९३२ मध्ये २५ कोटि रुपये झाला.
१९३५ मध्ये तो ३५ कोटि रुपयांवर गेला व १९३८ नवते तो
५०३ कोटि रुपये झाला आहे. विमा कंपन्यांना व्याजाचा निवड
दर किती पडला, हे सलील दिलेले आकडे स्पष्ट करतील:—

वर्ष	व्याजाचा पडलेला दर
१९३५	४.९३
१९३६	४.६९
१९३७	४.७६
१९३८	५.१५

१९३८ च्या रिपोर्टांत ज्या कंपन्यांचे आकडे दाखल झालेले
आहेत, अशा १८६ आयुर्विमा कंपन्यांपैकी १३० कंपन्यांच्या ताज्या
मूल्यमापनांची माहिती त्यांत दिलेली आहे. त्यापैकी निम्म्यापेक्षा
अधिक कंपन्यांची एकापेक्षा ज्यास्त मूल्यमापने अद्याप झालेली
आहेत. उरलेल्यांची मूल्यमापने झालेली नाहीत. एकूण ९५ कंप-
न्यांच्या मूल्यमापनांत वाढावा आढळून आला व ३४ कंपन्यांनी
तूट दर्शविली. एकूण वाढावा ४ कोटि, ६८ लक्ष रुपये
आला, त्यापैकी ४ कोटि २१ लक्ष रुपये विमेश्वारांस
व ३१ लक्ष रुपये भागीदारांस मिळाले. बाकीची राहिलेली रकम
रिझर्व्ह म्हणून टाकण्यांत आली अथवा पुढे ओढण्यांत आली.
तूट दाखविणाऱ्या ३४ कंपन्यांनी एकूण १४३ लक्ष रुपये तूट
दर्शविली, त्यापैकी २५ कंपन्यांच्या भाग भांडवलाने ती भरून
काढली. बाकीच्या कंपन्यांस तूट भरून काढतां आली नाही.

पोस्ट सत्त्यांतील नोकर वर्गाकरितां सरकारने १८८३ मध्ये
पोस्ट ऑफीस इन्शुरन्स फंडाची योजना केली. इच्छुद्ध, बहुतेक
सर्व सरकारी नोकरांचे विमे त्यांत उतरतां येऊं लागले. ३१
मार्च, १९३९ अखेर संपलेल्या वर्षी ह्या फंडाने ९६३ लक्ष
रुपयांच्या ४,७७९ नव्या पॉलिसी दिल्या. ह्या तारखेस फंडाकडे
२० कोटि, ९० लक्ष रुपयांच्या ९७,७५१ पॉलिसी चालू होत्या.

हिंदी कंपन्यांनी गुंतविलेल्या रकमांची छाननी केली, तर
असे आढळून येते की, त्यांनी आपल्या एकूण जिंदगीच्या ७०%
रकम स्टॉक एक्सचेंजवरील रोख्यांत गुंतविलेली आहे. ३२ कोटि
रुपये सरकारी रोख्यांत असून ५३ कोटि म्युनिसिपल, पोर्ट व इ.
ट्रस्टच्या रोख्यांत आहेत. हिंदी कंपन्यांचे ४ कोटि, ३८ लक्ष
रुपयांचे भाग त्यांनी घेतले असून सुमारे ४ कोटि रुपयांची त्यांची
माळमत्ता आहे. माळमत्तेचे तारणावर हिंदी कंपन्यांनी २ कोटि
रुपये दिले असून पॉलिसीचे तारणावर ५३ कोटि रुपये दिले
आहेत.

मुंबई येथील सोन्या-चांदीचा बाजार

चांदी

तेजीचा व्यवहार

कित्येक व्यापाऱ्यांस पैसे देऊन चांदीच्या पाटल्यांचा प्रत्यक्ष ताबा घेण्याची इच्छा नसते. कराराची शारीस व वायद्याची तारीख ह्यांमधील मुदतीत होणाऱ्या किंमतीमधील चढउताराचा त्यांस फायदा घ्यावयाचा असतो. बाजारभाव वाढला तर आज केलेला करार खरेदीचा करार समजावा व वाढलेल्या दराने चांदी विकून फायदा मिळावा, असा हक्क देणारा करार म्हणजे 'तेजी' चा व्यवहार होय. समजा, आज चांदीचा भाव १०० तोळ्यांस ६३ रुपये आहे व व्यवहार एका पाटल्याचा होत आहे. द्याल आपल्या गिऱ्हाइक व्यापाऱ्याशी करार करून, तेजीचे कमिशन १२ आणि उरवून व दुसऱ्या द्यालाबरोबर विक्रीची व्यवस्था करून "तेजी" चा चर्चा करतो. वायद्याच्या म्हणजे सेटलमेंटच्या तारखेचे आंत चांदीची किंमत ६३ रु. १२ आणि वर गेली तर गिऱ्हाइकास ती विकून नफा मिळविता येतो. समजा, बाजारभाव ६४ रु. ८ आ. झाला, तर मूळ करार खरेदीचा पक्का होऊन व १२ आणि कमिशन घेऊन गिऱ्हाइकास १२ आ. नफा उरेल. म्हणजे, एका पाटल्यामार्गे त्यास २१ रु. मिळतील. परंतु ६३ रुपयांवर भाव गेला नाही, तर तो द्याल प्रत्येक १०० तोळ्यांमार्गे १२ आणि प्रमाणे २१ रुपये देईल. ६३ रुपयांपेक्षा जितका दर वर जाईल, त्यामानाने गिऱ्हाइकास कमी रकमेचा मुद्दई पडेल.

मंदीचा व्यवहार

तेजीचे व्यवहाराचे विरुद्ध हा व्यवहार आहे. बाजारभाव उतरला, तर आज केलेला करार विक्रीचा करार समजावा व उतरलेल्या दराने चांदी खरेदी करून नफा मिळावा, असा हक्क देणारा करार म्हणजेच मंदीचा करार होय. समजा, वायद्याचा दर ६१ रुपये आहे आणि एका पाटल्याचा मंदीचा व्यवहार केला. ६१ रु. उणे १२ आणि कमिशन : ६० रु. ४ आणि. ह्यापेक्षा कमी भाव झाला, तर गिऱ्हाइकास प्रस्तुत कराराप्रमाणे चांदी विकत घेता येते. समजा, सेटलमेंटपूर्वी बाजारभाव ५९ रुपये झाला. त्या दिवशी गिऱ्हाइकाने द्यालास त्या दराने चांदी घेण्यास सांगितली, तर त्या गिऱ्हाइकास प्रत्येक तोळ्यामार्गे १ रु. ४ आ. प्रमाणे ३५ रुपये मिळतील. ६१ रुपयांसाठी भाव गेला नाही, तर गिऱ्हाइकाकडून द्यालास २१ रुपये मिळतील. ज्यामानाने भाव कमी झाला गेलेला असेल, त्यामानाने गिऱ्हाइकासहि अल्प मुद्दई वसेल.

ऑप्शन

वरील तेजीच्या अगर मंदीच्या व्यवहारातील कमिशनच्या दुपटीच्या दराने कमिशन देऊन, (१) पुढे बाजारभाव वाढल्यास मूळ व्यवहार हा खरेदीचा करार समजून पुढे विक्री करून नफा मिळावण्याचा अधिकार व (२) पुढे बाजारभाव झाला, गेल्यास मूळ व्यवहार हा विक्रीचा करार समजून पुढे खरेदी करून नफा मिळावण्याचा अधिकार, असे दोन्ही अधिकार ज्यांत समाविष्ट असतात, त्या करारास तेजी-मंदी ऑप्शन असे म्हणतात. म्हणजे बाजारभाव चढो अगर उतरो, गिऱ्हाइक व्यापाऱ्यास नफा मिळविता येतो. समजा, आजचा वायद्याच्या दर १०० तोळ्यांस ५८ रुपये आहे व एकाद्या गिऱ्हाइकाने आपल्या द्यालाशी ५ पाटल्यांच्या ऑप्शनचा करार केला. मधल्या मुदतीत किंमत ६१

रुपये झाली, तर गिऱ्हाइक चांदीचे पाटले विकून टाकून प्रत्येक १०० तोळ्यांमार्गे १ रु. ८ आ. (कमिशन १ रु. ८ आणि वजा जाऊन) ह्याप्रमाणे २१० रुपये नफा मिळवील. उलट, किंमत ५४ रुपयांवर आली, तरी त्यास प्रत्येक १०० तोळ्यांमार्गे २ रु. ८ आ. नफा मिळेल. बाजारातील परिस्थितीप्रमाणे तेजी-मंदीच्या ऑप्शनच्या प्रीमियमचा (कमिशनचा) दर कमी अधिक होतो.

कालव्याखालील वाढते क्षेत्र

हिंदी सरकारी कालव्याख्या पाण्यावर १९३७-३८ मध्ये एकूण १ अब्ज, ५ कोटि रुपयांची पिछे ब्रिटिश हिंदुस्थानांत काढण्यांत आली. १८७८-७९ मध्ये १ कोटि, ५ लक्ष एकर जमीन कालव्याचे पाण्याखाली होती; आतां ३ कोटि, २४३ लक्ष एकर जमीन त्यांखाली आहे. ब्रिटिश हिंदुस्थानांत लागवडीखाली असलेल्या जमिनीपैकी एक सप्तमांश जमीन कालव्याचे पाण्याने भिजते. इतिहासचे कामावर मांडवली सर्व १ अब्ज, ५०३ कोटि रुपये झालेला असून व्यवस्थेचा साहिली खर्च ४ कोटि, ४६ लक्ष रुपये येतो. मांडवलावर ५.९१% व्याज सुटते.

पंजाबचा पुढाकार

पंजाबमध्ये कालव्याचे पाणी सर्वांत अधिक खेळते. तेथे, सुमारे १३ कोटि एकर जमीन कालव्याचे पाण्याने भिजते. मद्रास प्रांताचा अनुक्रम दुसरा व संयुक्त प्रांताचा व सिंधचा अनुक्रम बरोबरीने तिसरा लागतो. मद्रासमध्ये ७५ लक्ष एकरांस कालव्याचे पाणी मिळते; संयुक्त प्रांत व सिंध येथे कालव्याखाली प्रत्येकी ५० लक्ष एकर जमीन आहे. एकूण लागवडीशी कालव्याखालील जमिनीचे प्रमाण सिंधमध्ये सर्वांत मोठे पडते. तेथे तें ८९.१% आहे. पंजाबांत तें ३८.८%, मद्रासमध्ये २०.५% व सरहद्द प्रांतांत १८.३% आहे. पंजाबमध्ये, इतिहासमध्ये गुंतागुंतीच्या मांडवलावर सर्वांत अधिक, म्हणजे १४.९९% व्याज सुटते. नंतर सरहद्द प्रांत (११.३%), मुंबई प्रांत (९.४%), मद्रास प्रांत (६.३६%) व संयुक्त प्रांत (५.३%) असा अनुक्रम लागतो.

१९३७-३८ मधील नवीन कामे

१९३७-३८ मध्ये कृष्णा ईस्ट बँक कालवा पुरा करण्यांत झाला. मद्रास प्रांतातील ह्या कालव्याचा अंदाजी खर्च २.६८ लक्ष रुपये असून ह्या कालव्याचे पाण्याने ८४,००० एकर जमीन भिजावयाची आहे. मुंबई प्रांतातील निरा राईट बँक कालवा पुरा झाला आहे. ह्या कालव्याने १ लक्ष, ३२ हजार एकरांस पाणी मिळू शकते. सोलापूर जिल्ह्याच्या दुष्काळी पश्चिम भागास ह्या कालव्यामुळे पाणी मिळू लागले आहे. संयुक्त प्रांतांत गंगा नदीचे खोल्यांत ट्यूब विहिरी सणण्याची योजना चालू आहे. १९३७-३८ मध्ये अशा २५८ विहिरी सोदण्यांत आल्या. म्हणजे, एकूण विहिरींची संख्या १,४५४ झाली. त्यांवरील एकूण मांडवली खर्चाची रकम १ कोटि, ३० लक्ष रुपयांवर गेली.

सहकषासले येथील संशोधनकेंद्र

सहकषासले येथील हायड्रो डायनेमिक संशोधनकेंद्र चालू ठेवण्यास मुंबई सरकार तयार नव्हते, तेव्हां हिंदुस्थान सरकारने तें आपल्याकडे घेतले. सर्व हिंदुस्थानास उपयुक्त होईल, अशा प्रकारचे नद्यांचा प्रवाहासंबंधी व पुढाळ्या बचावासंबंधी संशोधनकार्य तेथे चालते.

स्फुट विचार

प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांचा लोकशाहीचा पुरस्कार

मि. रूझवेल्ट ह्यांची अमेरिकेचे प्रेसिडेंट म्हणून तिसऱ्यांदा निवडणूक होऊन काही काळ लोटला असला तरी त्यांची त्या पदावर प्रस्थापना औपचारिक रीतीने गेल्या आठवड्यांत झाली, त्या वेळचा समारंभ साधा पण खाटाचा होता. एकाच भाषणाची प्रेसिडेंटच्या जागी तिसऱ्यांदा निवडणूक होणे हा योग अपूर्व होता. प्रस्तुत युद्धांत इंग्लंडला सर्वतोपरी सहाय देण्याचे त्यांनी प्रकट केलेले धडाडीचे धोरण अमेरिकन जनतेला पटवून देण्यांत त्यांनी चालवलेला चिकाटीचा प्रयत्न आणि त्याचा जर्मनी व जपान या राष्ट्रांवर होत असलेला परिणाम ह्या सर्व गोष्टींमुळे गेल्या आठवड्यांतील प्रस्थापनेच्या समारंभास विशेष महत्त्व प्राप्त झाले होते. ह्या अपूर्व प्रसंगी प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांनी केलेले भाषणहि तसेच अपूर्व होते, अमेरिकन राष्ट्र हे स्वातंत्र्य आणि लोकशाही यांचे माहेरघर समजण्यांत येते आणि ह्या तथ्यांचा पुरस्कार त्यांनीं ठासून केला. त्यांनीं हिटलरच्या नाकास मिरच्या झांबल्या असतील आणि जपानमध्ये तर त्यांनीं सळवळ उडवून दिली आहे. रानदांडगेपणा आणि जुलूम दाब्या लाटा उरोपात या पूर्व आशिया संबंदांत वसत आहेत, धावतून लोकशाही व स्वातंत्र्य यांचा चोरोकडे अंत होणार, ह्या काहीं लोकान्या भ्रममूलक कल्पनेचा त्यांनीं निरास केला. वैयक्तिक आणि राष्ट्रीय स्वातंत्र्य ह्यांचे मानवजातीस बाळकट्टू मिळाले असून त्यांचा विजय होणे ही मनुष्यसमाजाची प्रकृति आहे. अमेरिकन जनतेस मिळालेली ती अत्यंत मोलवान अशी बढिलार्जित मालमत्ता आहे. ती सुरक्षित ठेवणे आणि तिची वाढ करणे हे अमेरिकन राष्ट्रांचे कर्तव्य आहे असे प्रेसिडेंटनी आपल्या देशबोधांस बजावले. लोकशाहीचा संहार करण्याचा जर्मनी व इटली ह्यांनीं सपाटा लावला आहे, त्याचा प्रतिकार केला गेला पाहिजे आणि ह्या मोहिमेंत अमेरिका मागे हटणार नाही किंवा स्वस्थ बसणार नाही अशा अर्थाचे त्यांनीं काढलेले निश्चयचे उद्गार लोकशाहीच्या सर्व चहात्यांस उत्तेजन दिल्याबाबून राहणार नाहीत.

मुंबईत भरलेली सहकारी कार्यकर्त्यांची परिषद

अखिल भारतीय प्रांतिक सहकारी बँका आणि इन्स्टिट्यूट्स ह्यांच्या कार्यकारी समितीची संयुक्त परिषद मुंबईस गेल्या १८ व १९ तारखास भरली होती. तिचे अध्यक्षस्थान श्री. रामदास पंतलू ह्यांनीं स्वीकारले होते. त्यांनीं व प्रांतिक सहकारी बँकेचे अध्यक्ष श्री. सरप्या ह्यांनीं सहकारी संस्थांच्यापुढे असलेल्या प्रश्नांची चर्चा केली. सध्या जगभर युद्ध आणि वितुड ह्यांचे वातावरण पसरले आहे त्यावर तोंडगा सहकारी वृत्तीचा प्रसार हा आहे असे श्री. पंतलू ह्यांनीं सांगितले. सहकारी कार्यकर्त्यांचे लक्ष मुख्यत्वेकरून शेतीच्या धंद्याच्या स्थितीकडे लागलेले असल्याने शेतीच्या माळाच्या किंमती पडणार नाहीत अशी व्यवस्था सरकारने केली पाहिजे असे त्यांचे मत आहे, त्याचा त्यांनीं उल्लेख केला. अनेक हिन्दी प्रांतांच्या सरकारांनीं शेतकऱ्यांच्या कर्जबाजारीपणासंबंधाने सहाय्यकारक असे कायदे केले आहेत. त्यांची सहकारी संस्थांच्या हद्दीने छाननी होण्याचे महत्त्व त्यांनीं प्रतिपादले आणि त्या संस्थांस पुष्कळ भरीव कामगिरी बजावता येण्यासारखी आहे असा विश्वास प्रकट केला. प्रांतिक सहकारी बँकांस अपेक्षित

सहाय्य रिझर्व्ह बँकेकडून न मिळण्याविषयी श्री. पंतलू ह्यांनीं तक्रार केली. सुपरटेंसच्या बाबतीत सहकारी संस्थांस देण्यांत आलेल्या सवलतीबद्दल त्यांनीं हिंडूस्थान सरकारचे आभार मानले आणि जादा नफ्याच्या क्राची माफी मिळाली अशी सूचना केली. बंगालच्या कायदेमंडळाने अलीकडे मंजूर केलेल्या सहकारी कायद्याने तीव्र मतभेदाची सळवळ उडवून दिली आहे तिच्या संवेधाने श्री. पंतलू म्हणाले की, सरकारी अधिकार्यांस दिलेल्या सचेपेक्षा लोकांच्या मतांचा प्रभाव सहकारी संस्थांच्या मुस्तितीवर पडणे स्वाभाविक आहे. प्रदास सध्या चौकशी समितीच्या सूचनांचा निष्कर्षहि त्यांनीं घाबरेपणात सांगितला. जनतेच्या आर्थिक उत्कृष्टतेचे विषयी जगांत ज्या नव्या योजना व पद्धति पसरत आहेत, त्या लक्षांत घेतल्या जाऊन त्यांच्या दिशेने हिंदी सहकारी चळवळीस इष्ट ते वळण लागणे आवश्यक असून आम्ही जुन्या व आकुंचित कल्पनांस चिकटून राहण्यांत अर्थ नाही असे सांगून श्री. पंतलू ह्यांनीं आपले भाषण संपविले.

सहकारी परिषदेचे मुख्य ठराव

वरील सहकारी परिषदेने मंजूर केलेल्या ठरावांतल प्रमुख विषयांचा निदेश येथे करणे जरूर आहे. सरकारी तिजोऱ्यांमार्फत विशिष्ट मर्यादित पैसे एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी मोफत पाठवण्याची सवलत सहकारी संस्थांस अनेक वर्षे होती. ती अलीकडे काढून घेतली असल्याचे रिझर्व्ह बँकेने जाहीर केले आहे. ह्या संवेधानेला सर्व हिंडूस्थान सरकार सोसण्यास तयार नसल्याने शेतकरी वर्गाच्या हिताच्या दृष्टीने तो प्रांतिक सरकारांनीं सहन करावा असे परिषदेने सुचवले आणि शेड्यूल्ड बँकांस देण्यांत येणाऱ्या पैसा ने-आण करण्याबाबतच्या सवलती सहकारी बँकांस मिळान्या अशीहि सूचना तिने केली. पैसा वर्ग करण्याचा रिझर्व्ह बँक आकारणार असलेला सर्व लहान सहकारी बँकांस श्रेणणार नाही आणि गोरगरीबांस व्याजाचा जास्त बोजा सहन करावा लागेल हा मुद्दा त्या सूचनेच्या समर्थनापुढे मांडण्यांत आला आहे. शेतीच्या माळाच्या किंमती वसल्यामुळे शेतकरी वर्गाची स्थिति सावरण्याच्या मार्गांत अडचण येत आहे; तरी युद्ध परिस्थितीमुळे ह्या माळाचे बाजारमाव थोडे चढल्यास त्यास सरकारने प्रतबंध करू नये असा परिषदेच्या एका ठरावाचा आशय होता. परिस्थितीचा अवास्तव फायदा घेण्याच्या हेतूने व्यापार्यांनीं सामान्य उपयोगाच्या पदार्थांच्या किंमती चढवल्या असता त्यांच्या कारवायांस आळा घातला जाऊ नये असे सांगण्याचा परिषदेचा उद्देश अर्थातच नव्हता. पण कपास, गळिताचीं पाने इत्यादींच्या किंमती इतक्या साली गेल्या आहेत की त्या चढणेच बहुसंख्य जनतेच्या हिताच्या दृष्टीने इष्ट आहे हे लक्षांत ठेवले पाहिजे. शेतकरी वर्गाच्या कर्जबाजारीपणावर उपाय योजले जात आहेत ते निष्कळ व्हावयाचे नसतील तर त्याची मिळकत वाढली पाहिजे आणि ती वाढण्यास बाजारभाव वर जाणे आवश्यक आहे, हे उचल आहे. शेतकऱ्यांच्या कर्ज निवारणासाठी प्रांतिक सरकारांनीं कोणता कार्यक्रम हातीं घ्यावा ह्याचे दिग्दर्शन परिषदेच्या एका ठरावांत केले आहे. सहकारी संस्थांच्या नोकर वर्गाचा पगार, रजा, लायकी, इत्यादि बाबतींत योजनात्मक नियम केले जावे अशीहि शिफारस तिने केली आहे. सेडेगावी सहकारी पेढ्यांची पुनर्घटना कोणत्या तऱ्हेने करावी

शास्त्री कल्पना वेणारा उराव करण्यांत आला आहे. तसेंच, सहकारी सांघत्सरिक प्रासिद्ध करण्याची योजना परिषदेने मान्य केली आहे. बँकांच्या जवळील कर्जोरोख्यांचे वाजांभाव उतरले आहेत, त्यासंबंधांत मुंबई प्रांतांत एका योजना अमलांत आणण्याचें ठरले आहे, ती सर्व प्रांतांत उपयोगांत आणवी असें परिषदेने ठरविले. मुबतबंद रोख्यांची खरेदीची किंमत त्यांच्या दर्शनी किंमतीपेक्षा अधिक असेल तेव्हां त्यांतल्या तफावतीची व्यवस्था वर्षानुवर्ष नफ्यांतून करावी अशी ही योजना आहे हें आमच्या वाचकांच्या लक्षांत असेल.

हिंदुस्थान सरकारचे नवीन कर्ज

हिंदुस्थान सरकारने ३% व्याजाचें, १९४९-५२ मध्ये परत फेडीचें नवें कर्ज जाहीर केलें आहे. १ फेब्रुवारी, १९४१ पासून पुढें पुनः जाहीर करीपर्यंत ह्या कर्जासाठीं अर्ज स्वीकारले जातात. रोल रफमांच्या स्वरूपांतच अर्जादारांस भरण्या करता येईल. १ ऑगस्ट, १९४९ रोजीं अग्न त्यानंतर केव्हाहि तीन महिन्यांची नोटीस देऊन सरकार कर्जफेड करू शकेल, परंतु काहीं झाले तरी १ ऑगस्ट, १९५२ रोजीं ते परत केले जाईल. १ ऑगस्ट व १ फेब्रुवारी रोजीं कर्जावरील व्याज दिले जाईल. व्याजास प्राप्तीवरील कराची माफी नाही. कर्जोरोख्यांची किंमत विक्रीच्या तारखेस अनुसरून, साखीलप्रमाणें राहिलीः—

प्रत्येक १०० रुपयांच्या रोख्यांची किंमत

	रु. आ. पै.
१ फेब्रुवारी ते ८ फेब्रुवारी	१००-०-०
१० " ते १५ "	१००-०-९
१७ " ते २२ "	१००-१-६
२४ " ते १ मार्च	१००-२-३

त्यानंतर प्रत्येक आठवड्यास ९ पै ह्याप्रमाणें किंमतींत वाढ होत राहिल. कर्ज वेणारांस स्टॉक अग्न प्रॉमिसरी नोटा सापेक्षी कोणत्याहि स्वरूपांत कर्जोरोखे मिळू शकतील. प्रॉमिसरी नोटा १०० रु., २०० रु., ५०० रु., १,००० रु., ५,००० रु., १०,००० रु., २५,००० रु., ५०,००० रु. व १,००,००० रुपये किंमतीच्या दिल्या जातात. २५ जुलै, १९४० रोजीं सरकारने ३% चे १९४६ सालच्या परतफेडीचे कर्ज विक्रीस काढले, त्याची विक्री २५ जानेवारी, १९४१ पासून बंद करण्यांत आली आहे. नवीन कर्ज रोख्यांवरील व्याज करमाफ नसले, तरी निदान ते देतें वेळीं कापून न घेण्याची सवलत सरकारने दिली असली, तर मध्यम वर्गीतील लोकांना ह्या कर्जोरोख्यांत पैसे गुंतविणें अधिक सोईचें झालें असतें, असें मत काहीं ठिकाणीं व्यक्त करण्यांत आलें आहे. ग्रेट ब्रिटनमध्ये अशी सवलत देण्यांत आलेली आहे, असें समजतें. नवीन कर्जावरील व्याजाचा दर ६% व असल्याकारणानें पैशाच्या वाजांरांत चढविलेले होण्याचें काहींच कारण नाही.

लिमिटेड कंपनीची कचेरी

प्रत्येक लिमिटेड कंपनीची, ज्या पत्र्यावर सर्व पत्रव्यवहार करता येईल अशी एक नोंदलेली कचेरी असली पाहिजे. कंपनी रजिस्टर ह्याल्यापासून २८ दिवसांत अग्न कंपनी व्यवहार श्रांभ करते त्या दिवशीं ही कचेरी नोंदण्यांत आली पाहिजे. नोंदलेल्या कचेरीचा पत्ता व त्या पत्र्यांत होणारा फरक ह्याची माहिती तसा फरक ह्याल्यापासून २१ दिवसांचे आंत रजिस्ट्रारला कळविण्यांत आली पाहिजे.

दि
बँक ऑफ महाराष्ट्र,
लिमिटेड

सर्व तऱ्हेचा बँकिंगचा व्यवहार केला जातो
बँकेची शेअर-विक्री चालू आहे

मुख्य कचेरी

लक्ष्मी रोड, पुणे.

मुंबई शाखा

पुणे शाखा

वृत्ताल स्ट्रीट, कोट

डेक्कन जिमखाना

मधुमेहावरील
औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, करल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

दहा हजार रुपयांची घड्याळें बाक्षिस

“जौहरे हुस्न” ह्या आमच्या प्रसिद्ध रजिस्टर्ड औषधाच्या वापरण्याने शरीराच्या कोणत्याहि भागावरील केस काहीहि त्रास न होतां नाहीसे होतात आणि जन्मभर पुन्हां कधीहि त्या ठिकाणी ते येत नाहीत. औषध लावलेली जागा रेशमासारखी मऊ, नरम व सुंदर होऊन जाते. बाटलीची किंमत फक्त १ रु. १४ आणे. ह्या औषधाच्या प्रासिद्धीसाठी प्रत्येक बाटलीबरोबर एक फॅन्सी रिस्ट वॉच फुकट पाठवण्यांत येतें. हें घड्याळ अत्यंत सुंदर व मजबूत आहे. सौंदर्य व मजबुती ह्या विषयीची दहा वर्षांची गॅरंटी देण्यांत येते आणि गॅरंटीचा करारनामा प्रत्येक घड्याळाबरोबर पाठवण्यांत येतो.

सूचना—माल पसंत न पडल्यास त्याची किंमत परत केली जाते. तीन बाटल्या एकदम वेणारांस टपाल इतली माफ आहे आणि तीन घड्याळें बाक्षिस मिळतात.

पत्ता—लंडन कर्माशिशल कंपनी
पोस्ट बॉक्स नं. २७ (A. P.) अमृतसर-Amritsar.

औद्योगीकरणाशिवाय नुसतें जगणेहि अशक्य आहे

सर अर्देशिर दलाळ, आय. सी. एस. (रि.) ह्यांचे इंडियन सायन्स कमिशनमधील अध्यक्षीय भाषण चालू युद्धास प्रारंभ झाल्यापासून हिंदुस्थान परराष्ट्रीय व्यापाराच्या बऱ्याच मोठ्या भागास मुकला आहे. जो काही माल पूर्वी निरगत होत असे, त्याचा हिंदुस्थानांतच उपयोग करण्यास शास्त्रीय संशोधन हातभार लावू शकते. उदाहरणार्थ, गळिताच्या घान्यांपासून वंगणाची तेले काढण्याबाबत सध्या प्रयोग चालू आहेत. ह्या घान्यांची निरगत आतां रोढावलेली असून त्यामुळे शेतकऱ्यांची मिळकत कमी झाली आहे. यंत्रसामग्री, रसायने इत्यादींची आयात छंदुल्यामुळे अधिकच विकट प्रश्न निर्माण झाला आहे. हिंदुस्थानाच्या आर्थिक व औद्योगिक जीवनास लागणाऱ्या जिनसांचे बाबतीत हिंदुस्थान स्वयंपूर्ण होणे आवश्यक आहे. असें झाले, म्हणजे गेल्या व चालू युद्धाचे वेळीं आलेल्या परिस्थितीची पुनरावृत्ति होणार नाही. ह्या कार्यां शास्त्रीय संशोधन महत्त्वाची कामगिरी बजावू शकते. संशोधन हा उद्योगधंद्यांचा पाया आहे. काही उद्योगधंद्यांची स्थापना पूर्वी संशोधनाशिवाय झाली असली, तरी आज सर्व उद्योगधंद्यांचे अस्तित्त्व व त्यांची वाढ ही सर्वांशी साधे व संशोधन ध्यावर अवलंबून आहे, हें उघड आहे. हळीच्या सुधारणांचे युगांतर कोणतेहि राष्ट्र, मग ते कितीहि शांततावादी असो, त्याचे मोठ्या प्रमाणावर औद्योगीकरण झाल्याविना जगणेहि शक्य नाही, असे अनुभव सांगतो. औद्योगिक सामर्थ्याचे युद्धविषयक सामर्थ्यात रूपांतर करता येतें व ज्या राष्ट्रानें औद्योगिक सामर्थ्य मोठें व ज्या राष्ट्रानें त्याचें औद्योगिक सामर्थ्यात तत्परतें रूपांतर करता येतें त्या राष्ट्रानें जय मिळण्याचा संभव सर्वांत अधिक, हें स्पष्ट आहे. यांत्रिक सामर्थ्याचे जोरावर चालू असलेल्या युद्धांत मनुष्यबळापेक्षा विमाने, रणगाडे, तोफा, आगबोटी, कारखाने, वर्कशॉप्स, इत्यादींचेच महत्त्व अधिक आहे. हिंदुस्थानानें ह्या गोष्टींचा घडा घेतला पाहिजे; त्यांत हेडसांड झाली, कीं नाश होणारच म्हणून समजावें. हिंदुस्थानाचें मोठ्या प्रमाणावर औद्योगीकरण होणे हें त्याच्या जीवनास अत्यावश्यक आहे.

संशोधन शास्त्रज्ञांकडे सोपवा

हा घडा प्रथम गेल्या महायुद्धानें शिकविला. जर्मनीचें शास्त्रीय संघटन दोस्त राष्ट्रांचे संघटनापेक्षा अधिक चांगलें असल्याकारणानें जर्मनी त्यांशी दीर्घकाल टक्कर देऊं शकला. त्या युद्धाचे पूर्वी, ईंग्लंडजवळ युद्धास आवश्यक अशा बऱ्याच गोष्टी नव्हत्या, त्या करण्यास ईंग्लंडनें तातकाळ प्रारंभ केला. शास्त्रीय व औद्योगिक संशोधनापाठीं ईंग्लंडनें एक स्वतंत्र कार्यक्षम खातेच निर्माण केले. ह्या खात्यांत शास्त्रज्ञांचा आलेख असून सात्याचें काम ज्याच्या देखरेखीखालीं चालतें, त्या सड्यागार मंडळांत सुमसिद्ध शास्त्रज्ञ व दोन-तीन प्रमुख कारखानदार आहेत. २१ व्या सायन्स कमिशनमध्ये भाषण करतांना लॉर्ड रुद्रफोर्ड ह्यांनीं काढलेले उद्गार हिंदुस्थान सरकारास मार्गदर्शक होण्याजोगे आहेत. ते तेव्हां म्हणाले, "ग्रेट ब्रिटनमध्ये संशोधनाचें कार्य आत्मण्याचें काम, संशोधनाचा सर्व सरकार स्वतः करीत असले तरी सुद्धा, संशोधन कमिटीयांकडे असते. ह्या कमिटीयांचे सभासदांत शास्त्रज्ञ व कारखानदार ह्यांचाच मुख्यतः भरणा असतो. अशाच प्रकारची संस्था

हिंदुस्थानांत स्थापन करावयाची असल्यास, येथील त्रिभुविद्यालयांतील शास्त्रज्ञ व उद्योगधंद्यांतील पुढारी ह्यांचा त्यांत प्रामुख्याने समावेश होणें जरूर आहे. जे प्रश्न सोडवावयाचे, त्यांतील तत्त्व लोकांकडेच त्याच्या संशोधनाच्या आसणीचें काम सोपविणें रास्त होईल. ब्रिटिश संशोधन क्षेत्रांत राजकीय वातावरणाचा गंवाही नसतो परंतु संशोधनास पैसे पुरविण्याचें काम शेवटीं सरकारचेंच असतें, हें स्पष्ट आहे."

शास्त्रीय संशोधन सरकारी सात्यांमार्फतच चालण्याची हिंदुस्थानांतील आजवरची प्रथा आहे. आतांपर्यंत त्यांनीं बरेच महत्त्वाचें संशोधन केले आहे. परंतु नियोजित औद्योगिक संशोधन शक्य तोवर शास्त्रज्ञांकडे सोपविणें अधिक इष्ट आहे. आपण दिलेल्या मॅटचा उपयोग नीट होत अहेना, इकडे मात्र सरकारनें जरूर लक्ष घावें.

बँकेनें चेक परत केल्याबद्दल नुकसानभरपाई

व्यापाऱ्यांस २५० पौंड मिळाले बाकलेज बँकेवर एका व्यापाऱ्यानें १७ डिसेंबर, १९२८ रोजी २ पौंड १५ शि. ८ प. चा चेक काढला. त्याच्या आदल्याच दिवशीं त्यानें आपल्या ७ पौंड, १५ शि. ९ प. चा चेक न वटविण्याविषयी बँकेस लिहिलें होतें. बँकेनें त्याकडे लक्ष न देतां, ह्या चेकचे पैसे देऊन टाकले, त्यामुळे १७ डिसेंबर रोजी व्यापाऱ्याचे बँकेतील सात्यावर २ पौंड १५ शि. ८ प. उरले नाहींत व तो चेक बँकेनें "सात्यावर रकम पुरेशी नाही" असा शेरार लिहून परत पाठविला. व्यापाऱ्यानें बँकेवर अनुनुकसानीचा दावा आणला. "सात्यावर रकम पुरेशी नाही" ह्यां शेर्यांत अन्न जाण्यासारखे कांहीं नाही व बँकेनें दिलेला शेरार तिच्या अधिकारांतलाच आहे; असा बँकेतर्फे बचाव करण्याचा यत्न करण्यांत आला. चेकचे पैसे देण्यास पुरेशी रकम सात्यावर नाही अशी नुकीची समजूत करून घेऊन नंतर बरीलप्रमाणे शेरार मारण्याचें कर्तव्य करीत असण्याचा प्रसंग व्यवहारास बरून नाहीं, असा कोर्टानें निवाडा करून व्यापाऱ्यास २५० पौंड अनुनुकसानी देवविला.

इतरांस मामुली नुकसानभरपाई

बरील प्रकारच्याच परिस्थितीत, गिन्हाइक व्यापारी नसेल, तर नाममात्र नुकसान भरपाई मिळते, हें साठील उदाहरण वरून स्पष्ट होईल.

मिसेस गिबन्सनें आपल्या घरमालकास भाड्याचे ९ पौंड १६ शि. वेस्टमिन्सटर बँकेवर चेक काढून दिले. बाईचे सात्यावर पुरेशी रकम नाहीं, ह्या कारणास्तव बँकेनें चेक परत केला. बाईनें वास्तविक पुरेसे पैसे बँकेत भरले होते, परंतु कारकुनाच्या चुकीमुळे चेक परत केला गेला. मिसेस गिबन्सनें बँकेकडून नुकसानभरपाई मागितली. बँकेनें आपली चूक कबूल केली, परंतु तिनें वादीस २१ शिलिंग देऊन तडजोड केली असे सांगितले. आपण व्यापारी पेशाचें नसल्याचें वादीनें कबूल केले. वादीनें आपल्या तक्रारीच्या पूर्ण समाधानाबद्दल २१ शिलिंग घेतले, हें ज्युरीस पटले नाहीं व तिला ५० पौंड भरपाई दिली गेली. जजानें आपल्या निकालांत असें म्हटले कीं वादी व्यापारी नसल्याकारणानें तिला फक्त मामुली नुकसानभरपाईच मिळण्याचा हक्क आहे. तिला ४० शिलिंग नुकसानभरपाईसक मिळाले.

दि मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इण्डस्ट्रीज, पुणे २

कार्यवादांचें पत्रक

फेडरेशन ऑफ इंडियन चेंबरस ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज या व्यापारी संस्थांच्या मध्यवर्ती संघाचें वार्षिक अधिवेशन चालू सालीं असंकेती हॉल, अलीपूर रोड, नवी दिल्ली, येथें मार्च महिन्याच्या तिसऱ्या आठवड्यांत अगस्त इन्टरच्या सुट्टीच्या दिवसांत मरणार आहे. फेडरेशनच्या प्रत्येक सदस्य संस्थेला अधिवेशनाला हजर राहण्यासाठी चार प्रतिनिधि पाठविण्याचा अधिकार असतो. तरी चेंबरच्या सभासदांस प्रतिनिधि म्हणून जाण्याची इच्छा असल्यास चालू महिना अक्षरपर्यंत कळवावे. अधिवेशनाची प्रतिनिधि वर्गणी रु. २० व प्रवाससर्च प्रतिनिधीने करावयाचा आहे. सदर मुदतीत ज्या सभासदांक हजर फेडरेशनच्या अधिवेशनाला प्रतिनिधि म्हणून उपस्थित राहण्यासाठी आपलीं नविं कळविण्यांत येतील त्यांपैकी चार जणांची चेंबरच्या कार्यकारी मंडळाक हजर प्रतिनिधि म्हणून निवड करण्यांत येईल. सदर अधिवेशनाला चेंबरच्या शिफारशीने प्रेक्षक म्हणून सभासदांस उपस्थित होतां येईल. अशा सभासदांस स्वसंचिनें दिल्लीस जावें लागेल. प्रेक्षकांना फक्त अधिवेशनालाच उपस्थित राहातां येत. फेडरेशनचे इतर जे कार्यक्रम प्रतिनिधीपुरतेच मर्यादित असतात त्यांस प्रेक्षकांना निमंत्रण करण्यांत येत नाही. फेडरेशनच्या अधिवेशनांत मांडण्यासाठी काही उराव पाठविणें असल्यास ते बरील मुदतीत पाठवून घावें. ज्यांत देशी उद्योगधंद्यांसंबंधीच्या अडीअडचणी प्रतीत होतील व ज्यांचें निराकरण करण्याचा प्रयत्न करतां येईल असे उराव असावे.

ग्रेट ब्रिटनची आगबोटीविषयक परिस्थिति

“जर्मनीच्या ताब्यांत फ्रेंच बंदरे जाण्यापूर्वी ग्रेट ब्रिटनच्या सरासरीने ४१ हजार टनांच्या आगबोटी प्रत्येक आठवड्यास बुडत असत. त्यानंतरची सरासरी ९० हजार टनांची आहे. तथापि, १९३९ मध्ये ग्रेट ब्रिटनजवळ जितक्या टनांच्या आगबोटी शिफक होत्या, त्यापैकी ९७% टनांच्या आगबोटी अथाप शिफक आहेत. म्हणजे ग्रेट ब्रिटनच्या फक्त ३% आगबोटीचेंच नुकसान झाले आहे. ह्या संघांत महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे आतां पूर्वदितक्याच ठराविक वेळांत आगबोटीतून कमी मालाची वाहतूक होते. आगबोटीच्या संरक्षणासाठी केलेल्या योजनांमुळे ये-जास विडंब लागतो व बऱ्याच आगबोटी सैनिक, त्यांस लागणारी माल, बोगरे पुरविण्यासाठी लागतात. युद्धापूर्वी, ग्रेट ब्रिटनची एक तृतीयांश आयात विदेशी आगबोटीतून होत असे. आतां अमेरिकन आगबोटी ग्रेट ब्रिटनकडे येत नाहीत. ह्या परिस्थितीस तोंड देण्याचा आम्हां शक्यतां यत्न करीत आहों. परराष्ट्रीय व्यापाराचा त्याग करावा लागला, तरी तो आम्हां करीत आहों. मिळतील त्या आगबोटी विकत घेऊन व नवीन बांधून आम्हां त्या समुद्रांत फामास लावीत आहों. नाश होत असलेल्या आगबोटीची जागा मरून काढतां आली, तर पुढील यशाबद्दल चिंता राहणार नाही. अमेरिकेनें मागील युद्धांत ह्याप्रकारे आगबोटी बांधल्या तशा आतां बांधल्या पाहिजेत.” ग्रेट ब्रिटनच्या शिपिंग सल्ल्याचे पार्लमेंटरी सेक्रेटरी सर आर्थर साल्टर ह्यांनी दिलेली मुलाखत.

पुणे को-ऑपरेटिव्ह ट्रेनिंग क्लास

बॉम्बे को-ऑपरेटिव्ह बँकस असोसिएशनचे विद्यमाने, पुणे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेचे देखरेखीखाली, पुणे शहरातील सहकारी सोसायट्या व बँकांमध्ये प्रत्यक्ष काम करीत असलेल्या नोकर वर्गाच्या शिक्षणासाठी सुरु करण्यांत आलेल्या “सहकारी शिक्षणाच्या” वर्गाचें उद्घाटन मि. घनंजयराव गाडगीळ यांचे हस्ते, पुणे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेच्या मुख्य दिवाणस्थान्यांत शनवार ता. १८-१-१९४१ रोजी दुपारी ५ वाजतां करण्यांत आलें. सदर प्रसंगीं सुमारे ७५ ते ८० पर्यंत सहकारी चळवळीत आस्थापूर्वक काम करणारी मंडळी हजर होती. पुणे सेंट्रल को. बँकेचे चेअरमन श्री. ना. वि. भोंडे वकील, यांनी प्रास्ताविक भाषण करून सुरु होणाऱ्या वर्गाचे प्रारंभ वावटची पार्श्वभूमी सांगून शिक्षणक्रम काय पद्धतीनें व कशाप्रकारे चालू देवण्याबाबत या वर्गाच्या चालक वर्गाची मनीषा आहे त्याबाबत सुलासा केला व शिक्षणक्रमासंबंधीच्या तपशीलाबाबत टोकळ माहिती सांगितली. पुणे सेंट्रल को. बँकेच्या डायरेक्टर मंडळींनी हा वर्ग भरविण्याच्या योजनेस आस्थापूर्वक चालना दिली व बॉम्बे को. बँकस असोसिएशननें या योजनेस मान्यता दिली. एवढेंच नव्हे तर, तिनें ती स्वीकृत केली, या बाबतचा गौरवपर उल्लेख त्यांनी आपल्या भाषणांत केला व सत्ते शेवटीं मि. घनंजयराव गाडगीळ यांनी या उद्घाटनप्रसंगीं जें भाषण, शिक्षणतज्ज्ञ व सहकारी व आर्थिक विषयांसंबंधी अधिकारी गृहस्थांकडून या वर्गाची सुरवात होत आहे; ही बाब आतशय महत्त्वाची व औचित्यपूर्ण आहे असे सांगून त्यांनी आपलें भाषण संपविलें. मि. घनंजयराव गाडगीळ यांनी या उद्घाटनप्रसंगीं जें भाषण केले त्याचा मुख्य विषय “मध्यवर्ती सहकारी बँकांची सद्यस्थिति व कार्य” हा होता. त्यांनी आपल्या भाषणांत मध्यवर्ती बँकांनी सहकारी चळवळीचें पाऊळ प्रगतीपर पटण्याचे हद्दीनें किती जबाबदारीनें, कार्यक्षमतेनें व आत्मियतेनें काम केले पाहिजे याची रूपरेषा अत्यंत स्पष्ट शब्दांत व फार गंभीरपणे श्रोतृवृंदावर उठाविली. आपले भाषणाचे शेवटीं त्यांनी पुणे सेंट्रल को. बँकेचे यंदाचे उत्साही चेअरमन श्री. ना. वि. भोंडे यांनी हा वर्ग सुरु करणेबाबत जी विकाठी दाखविली व हीच प्रयत्न केले त्याबद्दल त्यांचें व त्यांच्या बँकेच्या बोर्डाबरोल सहकाऱ्यांचें हार्दिक अभिनंदन करून या सहकारी वर्गांत दाखल होणाऱ्या विद्यार्थ्यांकडून अत्यक्ष आहेत. संस्थेच्या रौप्यमहोत्सवानिमित्त असोसिएशनच्या काही प्रमुख विद्वान सभासदांनी लिहिलेल्या निबंधांचा संग्रह मि. काळे ह्यांस ता. २ फेब्रुवारी रोजी नजर करण्यांत येणार आहे. त्याचवेळीं, के. प्रो. हरिभाऊ लिषये व प्रो. वा. गो. काळे ह्यांच्या तैलचित्रांचें अनावरणही होणार आहे. सर मनोहरलाल, बार अँट लॉ, कलकत्ता विध्वनिबालयांचे माजी मिटो प्रोफेसर व हद्दीचे पंजाब प्रांताचे फडनवीस, हे समारंभाकें अध्यक्षस्थान मंडित करणार आहेत.

इतिहास व अर्थशास्त्रविषयक संस्थेचा रौप्यमहोत्सव पुणे येथील फार्युस कॅलेजिंतील इतिहास आणि अर्थशास्त्र विषयक असोसिएशनच्या स्थापनेस चालू वर्षी २५ वर्षे पूर्ण होतात. प्रो. वा. गो. काळे ह्यांनी ही संस्था स्थापन केली व तिचे ते प्रथमपासून अध्यक्ष आहेत. संस्थेच्या रौप्यमहोत्सवानिमित्त असोसिएशनच्या काही प्रमुख विद्वान सभासदांनी लिहिलेल्या निबंधांचा संग्रह मि. काळे ह्यांस ता. २ फेब्रुवारी रोजी नजर करण्यांत येणार आहे. त्याचवेळीं, के. प्रो. हरिभाऊ लिषये व प्रो. वा. गो. काळे ह्यांच्या तैलचित्रांचें अनावरणही होणार आहे. सर मनोहरलाल, बार अँट लॉ, कलकत्ता विध्वनिबालयांचे माजी मिटो प्रोफेसर व हद्दीचे पंजाब प्रांताचे फडनवीस, हे समारंभाकें अध्यक्षस्थान मंडित करणार आहेत.

विमा कंपन्यांचे सरकारजवळील डिपॉझिट

विमा कायद्यांतील तरतूद व नवीन सवलत

प्रत्येक आयुर्विमा कंपनीने रिझर्व्ह बँकेजवळ दोन लक्षा रुपये रोख अगर सरकारमान्य रोख्यांचे स्वरूपात अनामत ठेवले पाहिजेत, अशी सक्ती हिंदी विमा कायद्याने केलेली आहे. २७ जानेवारी, १९३७ पूर्वी ज्या कंपन्या चालू होत्या, अशा कंपन्यांनी हे डिपॉझिट सात हप्त्यांत ठेवले तरी चालेल; एकूण डिपॉझिटच्या एक चतुर्थांश इतका तरी पहिला हप्ता भरला पाहिजे; उरलेल्या बाकी डिपॉझिटच्या एक षष्ठमांशाइतका तरी दुसरा हप्ता विमा कायदा अंमलात आल्यापासून चार महिन्यांचे आंत भरण्यांत आला पाहिजे, उरलेले हप्ते दुसऱ्या हप्त्यापेक्षा लहान असता कामा नयेत व ते प्रत्येक वर्षी १ जानेवारीच्या आंत भरले पाहिजे, असे विमा कायद्याने सांगितले आहे. विम्याचेच केवळ काम करणाऱ्या कंपन्यांना दहा हप्त्यांत डिपॉझिट पूर्ण करता येईल; पहिला हप्ता एक चतुर्थांश रकमेचा; दुसरा व त्यापुढील हप्ते उरलेल्या तीन चतुर्थांश रकमेच्या किमान एक नवमांशाइतके, अशी त्या संबंधांत व्यवस्था आहे.

२७ जानेवारी १९३७ नंतर स्थापन होणाऱ्या अगर व्यवहारास प्रारंभ करणाऱ्या कंपनीने पहिला हप्ता एक चतुर्थांश रकमेचा भरावयाचा आहे. व्यवहारास प्रारंभ केल्यानंतर बाकीच्या किमान एक तृतीयांश रकम भरली पाहिजे. उरलेल्या बाकीच्या किमान एक द्वितीयांश रकम दोन वर्षांचे आंत व शेवटचा हप्ता तीन वर्षांचे आंत भरला पाहिजे, असे विमा कायद्याने ठरविलेले आहे.

नवीन सवलत

विमा कायद्याने ठरवून दिलेले उपनिर्दिष्ट हप्ते नवीन, लहान कंपन्यांस रिझर्व्ह बँकेकडे भरण्यास कठीण जात आहे. युद्ध-परिस्थितीमुळे त्यांच्या कामांत वाढ होत नाही व जुन्या पॉलिसी रद्द होतात, त्या कारणांनी कायद्याने ठरविलेले हप्ते त्या भरू शकत नाहीत, असे सरकारास आढळून आले आहे. युद्ध चालू असेपर्यंत व त्यानंतर एक वर्ष हे हप्ते कमी करण्याचा सरकारचा विचार आहे व त्यासाठी ते असेन्लीत एक बिल मांडणार आहे. कंपनीच्या सवलतीचा दुरुपयोग करणार नाहीत, अशी सवलती घेण्यांत येणार आहे.

नांव प्रसिद्ध करण्याची पद्धति

प्रत्येक लिमिटेड कंपनीने आपल्या व्यवहाराच्या ठिकाणाचे बाहेरील बाजूस आपले नांव लावले पाहिजे. ही पाटी प्रमुख ठिकाणी असेणं जखर आहे. अक्षरं सुवाच्य आणि इंग्रजीत पाहिजेत. कंपनीचे राजिस्टर्ड ऑफिस हायकोर्टाच्या ऑर्डिनरी ओरिजिनल दिवाणी स्थानिक अधिकार क्षेत्राच्या बाहेर असेल, तर त्या ठिकाणी चालू असणाऱ्या एकाच देशी भाषेतहि पाटी लावली पाहिजे. कंपनीच्या सिलावर कंपनीचे नांव स्पष्ट उमटले पाहिजे. बिले, नोट पेपर, नोटिसा, जाहिराती, हंड्या, प्रॉमिसरी नोटा, चेक, पावत्या, इत्यादींवर कंपनीचे नांव इंग्रजी अक्षरांत लिहिले पाहिजे. कंपनीच्या कोठल्याहि नोटिशीत, जाहिरातीत, वगैरे ठिकाणी जेथे अधिकृत भांडवलाची रकम लिहिलेली असेल, तेथे तितक्याच प्रायुक्त्यांनी संपलेले भांडवल व वसूल झालेले भांडवल ही लिहिण्यांत आली पाहिजेत, असा कायदा आहे.

K. K. & Co.

Photographic Dealers
POONA.

The Co-operators' Book Depot.

9, BAKEHOUSE LANE,
FORT, BOMBAY,

The Only Book Depot of its Kind in India.

Specialising in

Books on Economics, Co-operation, Banking and Finance, Accountancy and Auditing, Commerce, Business Organisation, Rural Reconstruction and allied Subjects.

Books on all Subjects and of all Publishers in India, England and America are readily supplied at the published Prices.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

... " रम्य वाचनालय " ...

कृपणेच

आबालवृद्ध स्त्रीपुरुषांचीं मने व बुद्धि यांच्या
विकासाचे व रंजनाचे केन्द्र

यांचीं वैशिश्ट्येः—(१) सर्व लेटेस्ट स्टॉक. (२) कादंबऱ्या, नाटकें, चरित्रे इत्यादी. (३) इंग्रजी मराठी मासिकें, तशींच वर्तमानपत्रे वगैरे. (४) स्वतः वाचनालयांतून घरी नेणारास दर महिना सहा व चार आणे. (५) घरी पांचदिण्यास दोन आणे जास्त. (६) मेचर न होतों वाचनालयांतच वाचणारांस प्रत्येक वेळेस पाव आण.

शेवक कार्टेले,
फर्ग्युसन रोड, पुणे.

व्यवस्थापक,
C. R. & Co.,
रम्य वाचनालय.

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर, १९३५ पासून)	३%
सरकारी आणि निमसरकारी रोखे	
५% कल्पाक लोन (१९४५-५५)	११२-६
४% १९४३	१०४-१०
३% विनमुदत	९५-६
३% १९४०-५०	१०२-४
३% (१९६३-६५)	९४-०
३% १९४८-५२	९६-०
४% पोर्ट ट्रस्ट (लांब मुदत)	१०८-०
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत)	१०७-८
५% स्ट्रॉर कर्ज (१९५०-६३)	११३-०
५% स्ट्रॉर कर्ज (१९५५)	१२३-०

मंडळ्यांचे भाव

(कंसातील पहिला आकडा भागाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा घालून झालेले मांडवल व कंसांतल्या आकडा शारिफ डिपिंडंट दर्शवितो.)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००-५०) ११% ...	१२२-८
बँक ऑफ बरोडा (१००-५०) १०% ...	१०५-१२
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०-२५) ८% ...	४३-३४
इंफिरिअल बँक (५००) १२% ...	१५६७-८
बाचि मॉ. कॉ. बँक (५०) ३ रु. ...	५३-०
रिझर्व्ह बँक (१००) ३% ...	१०५-०

बीज

बाचि ट्रेडिंग ऑर्डि. (५०) १३% ...	१३०-४
कराची (१००) ९% ...	२१५-०
पुणे इलेक्ट्रिक (१००) ९% ...	२१५-०
टाटा गॉवर ऑर्डि. (१०००) ५% ...	१५०७-८
आंध्र पॅट्रॉल ऑर्डि. (१०००) ४% ...	१६४०-०

रेल्वेज

दौंड-बारामती (१००) ४% ...	१०२-०
पाचोरा-जामनेर (१००) ३% ...	६०-०
अहमदाबाद प्रांतज (५००) ११% ...	९८७-८
तापी पॅट्रॉल (५००) ८% ...	६९५-०

इतर

बेलापूर शुगर (५०) १० रु. ...	२०१-८
इन्फ्रेस्ट्रुमेंट ट्रस्ट (१००-५०) ३ रु. ...	४६-४
शिवा स्टीम (१५) १ रु. ...	२०-२
न्यू इंडिया विमा (७५-१५) १ रु. ...	४१-१२
ऑरिएंटल विमा (२००) १२५ रु. ...	३९६०-०
टाटा आयर्न प. प्रे. (१५०) ९% ...	२१५-०
टाटा आयर्न यु. प्रे. (१००) १८ रु. १० ला. ...	१४९-०
टाटा आयर्न ऑर्डि. (७५) १५ रु. ...	३६४-८
टाटा आयर्न डिफेंड (३०) ७५ रु. ११ ला. ३ पै. ...	९८३७-८
असोसिएटेड सिमेंट (१००) ५ रु. ...	१३३-४

सोने-चांदी

सोने (मिट) प्रत्येक तोळ्यात ...	४२-१-०
चांदी प्रत्येक १०० तोळ्यात ...	६३-२-६

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, केंस गळणें व टक्कल

ह्यावर अनुभविक उपाय

संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कॉ., अहमदाबाद

“ अर्थ ” ग्रन्थमालेंतील पुस्तकें

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सहकार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेचीं लोकप्रिय पुस्तकें.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
दुसरी आवृत्ति किं. १ रु. ८ आ.
- २ रिझर्व्ह बँक : किं. १ रु.
- ३ व्यापारी उलाढाली : किं. १ रु.

*

*

*

- १ भारतीय अर्थशास्त्र : किं. ५ रु.
- २ अर्थशास्त्र : किं. ३ रु.

अर्थशास्त्र, बँकिंग, सहकार इत्यादि विषयांवरील इतर पुस्तकेहि पुरविलीं जाताल.

अर्थ ग्रन्थमाला, पुणें ४.

पुण्यांत आल्यावर

सुशिक्षितांनीं सुरू केलेल्या

OUR HOME

या

कमालीच्या स्वच्छ, सात्विक व पुष्टिदायक
निवास भोजनालयांत

उतरण्यास या.

मध्यवर्ती, हवाशीर मोकळी जागा व सर्व सुखसोयी

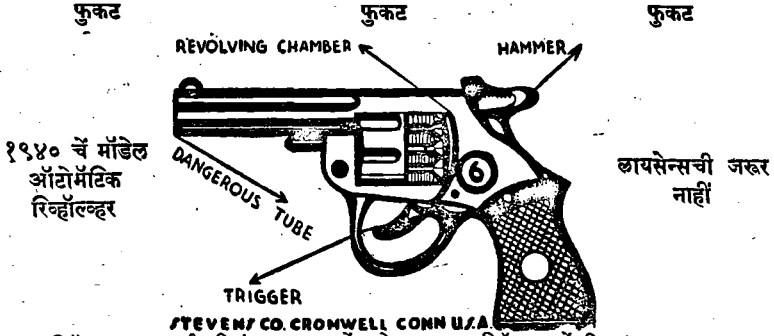
याच एका ठिकाणीं

अनुभवास येतील.

अब्रार हौस,

६१९ शानवार पेठ, नातूंचे हौदासमोर, पुणें.

फॅन्सी रिस्ट वॉचेस

रिव्हॉल्वरचा आकार वरील चित्रांत दाखवल्याप्रमाणे आहे. सन्यासुच्या रिव्हॉल्वरप्रमाणे दिवण्यांत असून हाचा तसाच आवाज होतो. हाचें वजन १५ औंस आणि लांबी ७ इंच आहे. नवीमर्त्ये ६ काडतुसे राहतात आणि ती एकामागून एक उडवतां येतात. हाच्या मोठ्या आवाजालें जंगली श्वापदेहि पाबरून पळतात आणि चोर व शत्रू हांपासून रक्षणास तो उपयोगी आहे. ७७७ नंबरच्या रिव्हॉल्वरची किंमत ४ रु. ८ आणे आहे आणि त्याच्या बरोबर ३५ काडतुसे असतात. नं. ८८८ चें रिव्हॉल्वर उत्तम पोलादाचें असून त्याची किंमत ५ रु. १३ आणे आहे. त्याच्याबरोबर २५ काडतुसे येतात. जादा १,००० काडतुसांची किंमत ३ रु. पट्ट्यासह पेटीची किंमत १ रु. १२ आणे. रिव्हॉल्वरसाठी तेल किं. १२ आणे. टपाल इंग्राल वेगळें.

फुकट—प्रत्येक रिव्हॉल्वर बरोबर दोन फॅन्सी रिस्ट वॉचेस फुकट बक्षिस दिलीं जातात. तीन रिव्हॉल्वर एकदम वेणारांस सहा घड्याळें बक्षिस आणि टपाल इंग्राल माफ.

पत्ता:—अमेरिकन पिस्तुल कंपनी
पोस्ट बॉक्स नं. २७ (A. P.) अमृतसर (India.)

रिसबूड ब्रदर्स, टेलर्स

वक्तशीरपणा व फिटिंग ह्याची गॅरंटी

Prop. M. V. Risbud, B. A.

सदाशिव पेठ हौदानजीक, पुणे २.

महिलांचे भरतकाम व विणकामाच्या सामानाचें दुकान

एम्ब्रॉयडरी मार्ट

६१६ शनवार पेठ, पुणे २.

कामगार बाम्ही तेल
शिरोमणि तेल
आवळ्याचे तेल

कोई घात खात, फेंड मन्वूळ होतात,
मळ्याचे बंद होतात व मऊ रहातात.

१९०९

धी बॉम्बे कलकत्ता ट्रेडींग कं. (मुंबई नं.४)

तमस सा रोमिन्वा नमो कल्पे द्रविः प्रोक्त्वन् १ ककट
देवपारी चर्चान् उत्तम!

पोखाल
ब्लक दूध पावडर

पोखाल ब्रँड क्रे (सिजिस्टर्ड) पूना सिटी

सरकारी डिप्लोमा मिळाल्यानंतर पुढील प्रॅक्टिस व धंदेशिक्षण घेऊन
जर्निमन टेलर व्हा.

मुदत सहा ६ महिने, फीसह सर्व सर्व ६० रु., अगदी नवीन विद्यार्थ्यांस
फीसह सर्व ११० रु. मुदत १ वर्ष

फराडकर टेलर्स अँकेडिमी, ६७२ सदाशिव, पुणे.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

--- Raviwar Peth, Saraff Bazar, ---
POONA CITY.

For Collegians
Wooden & Iron Furniture
FOR SALE AND HIRE
Your Popular Old Shop

SHEVAK BROS.

Work-Shop Address: 153 Kasaba,
Poona 2

Branch No. 1
Shevak Quarters,
near Fergusson College
Poona 4

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
२ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
३ व्यापारी उलाढाली

अर्थशास्त्र

लेखक—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. व. गो. कर्वे
दृष्टसंख्या सुमारे १००, किंमत ३ रुपये
या संग्रहात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचे विवेचन केले
आहे.

**महाफुडाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन
खतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.**

बंबाचे
माडीवर

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणे